

שול"ת

קונטרס

דברי יד שנו

על סדר הדף היומי

קובץ ביאורים והערות על סדר הדף היומי שנתלכנו
בלימוד בצוותא על ידי

הר"ד זלמן חיים הומינר הי"ד
והבה"ח יוסף יצחק גולדשטיין הי"ד

גליון זה יו"ל

לע"נ זקנתי

מרת זעלדא מרים בת אברהם צבי הומינר ז"ל

נלב"ע ל' כסלו גר' דהנוכה תשע"ה

ת.נ.צ.ב.ה

יוצא לאור ע"י

ארגון שיעורי תורה שע"י קהילת קרעטשניף

גליון נד שנה ב' פרשת מקץ חודש כסלו שנת ה' תשפ"ב לפ"ק

תענית יד. - כ:

קוראים המעוניינים להצטרף לרשימת תפוצה
במייל ניתן לפנות לכתובת המייל

sh0533132203@gmail.com

לתרומות ולהנצחות וכן בכל ענייני הגיליון ניתן
לפנות

להר"ר זלמן חיים הומינר בפל'

053-3132203

בברכה מערכת דפירשנו

נ.ב. הביאורים והערות נכתבו תוך כדי לימוד ואפשר ונפלו טעויות ולכן
נבקש מכל מי שיש לו הערות או הארות אם יוכל לשלוח בכתב לכתובת מייל

sh0533132203@gmail.com

מה בגליון?

- במה דביאר רש"י בהא דאמרו דר' אחי מה דעבד לגרמיה הוא דעבד, דמשום שלא רצה להתענות עשה כן, וכי שייך שלטובת עצמו שינה הדרג ומהלכה? (הערה פ"ד)
- בהא דאמרו לדיקים לאורה וישרים לשמחה ביאר רש"י דישרים עדיפי מלדיקים, מה הם לדיקים ומה הם ישרים ובמה עדיפי אלו מאלו? (הערה פ"ו)
- בהא דהאסורים בהספד לפניו אסור ביאר רש"י דחיישינן שיבואו להתיר ההספד גם ביו"ט, מה החשש ולמה דווקא באלו חיישינן לכך? (הערה פ"ח)
- מה דמניחים אפר מקלה על התיבה דביארו בגמ' דהטעם הוא שעמו אנכי בצרה, בשלמא אם הוא משתף עצמו ניחא, אבל אנן איך נעזי פנינו לשתפו בצרתינו? (הערה ל')
- איך שייך שבזיז שכתוב בו גדל פרע ובכהן שכתוב בו פרע לא ישלחו יהא הדין שווה לאחת לשלשים מגלח, הרי דיניהם נראים כרתתי דסתרי, דבאחד כתיב לגדל ובשני שאסור בכך? (הערה ל"א)
- בהא דמריש ירחא דניסן ועד תמניא ביה אין מספידין, דביאר רש"י דבכל אותם הימים היו וויכוח ובתמניא נלחום, למה בימי הוויכוח גם אין מספידין? (הערה ל"ט)

- איך לפי ההערה הנ"ל מתורץ קושיית הבית יוסף לגבי חנוכה, ומה הלימוד שיש ללמוד ממעשה דחנוכה ומדיניו? (הערה ז"ט)
- במה נחלקו ת"ק ור"ע בסביבותיה של עיר שיש בה גזירה באם מתענות או מתריעות, דבמה דבאר זה תלוי? (הערה ק"ד)
- האם חוני באמת כל מה שביקש נענה, או שבאמת יש דברים שלא נענה בהם, דהרי ביקש גשמי ברכה ונדבה ומ"מ גרמו להם לכאח מצתיהם? (הערה ק"ה)
- למה על האילנות רק בפרוס הפסח מתריעין עליהם, וכי רק אז בעינן לה גשמים, והרי על הבורות כבר בסוכות מתאריעין עליהם, ומאי שנא? (הערה ק"ז)
- אם בלעם דימה אותן לארז וארז נאמר בו כ"כ הרבה חסרונות וכדאמרין בגמ', איך שייך לומר דברכה בירכין, הרי בהדיא קללה נמרכת קללן, ואיך למידיים מינה דנעתרות נשיקות שונא, דככל לא מיירי בנשיקות? (הערה ק"י)
- איך שייך שדווקא אחר שלמד תורה הרבה פגע ר' אלעזר בר"ש באותו אדם מכוער, והרי התורה מעדנת מידותיו של האדם? (הערה קי"ב)

דף יד ע"א

פא. בגמ' אמר רב אשי נקוט אמצעייתא בידך דמיתרצון כולהו. היינו דרק בשלש אמצעיות הוא דמתענות, ובזה תתריך לכולהו, דמה שאמרו מתענות בראשונות ולא באחרונות, היינו דראשונות הם רק ראשונות לאחרונות, ובאמת באמצעיות מיירי, וכן מה שאמרו מתענות באחרונות ולא בראשונות, היינו דאחרונות הם אחרונות לראשונות ולא אחרונות ממש, ובאמת באמצעיות מיירי, ומה שאמרו לא ראשונות ולא אחרונות היינו כפשוטו, ורק באמצעיות מתענות. אבל באמת קשה דאם תנא אחד אמר לכולהו, דהרי כולם דעה אחת היא, א"כ למה שינה לשונות בכל אחד אחד מהברייתות, דבברייתא אחת קרי לאמצעיות ראשונות ובשניה קרי לה אחרונות, ואילו בשלישית קרי לה אמצעיות כפשוטו. וצריך לומר דבאמת אין זה תנא אחד דאמר לכולהו, דגם אין צורך לתנא אחד

לשנות כחנם ג' ברייתות שלא לצורך, אלא מיירי בג' תנאים שונים, ולכך כל אחד קרי לה בלשון אחר, רק דכולם סברו בדעה אחת דרק באמצעיות מתענות.

פב. בגמ' לא היו מתריעין אלא צועקין מדצעקה בפה התראה בשופרות. ביאר רש"י דחזינן משם דצעקה בפה לא קרי לה התרעה. אין להקשות דילמא בפה יש גם צעקה וגם התרעה, וצעקה באמת אינו התרעה אבל יש גם התרעה בפה. דא"כ מאי שנא בין התרעה דפה לצעקה דפה דזה מותר וזה אסור, הרי שניהם רק בפה הוא. אלא ודאי דהתרעה היא רק בשופר ואינה בפה כלל.

פג. בגמ' ר' יוסי אומר לעזרה אבל לא לצעקה במאי אילימא בשופרות שופרות בשבת מי שרי אלא לאו בעננו. היינו דמיירי כאן הכל רק בפה וסבר ר' יוסי דמ"מ רק לעזרה מותר אבל לא לתפלה, וביאר רש"י דלתפלה אין אנו בטוחים כ"כ שתועיל תפלתנו לצעוק עליהן

כן, דגם תימה הוא לומר כן על ר' אמי. ואולי יש לדייק ברש"י ולומר דבאמת רק לעצמו דרש כן ולכך היה יכול לדרוש כן לטובת עצמו, אבל אם לכו"ע היה דורש כן באמת לא היה יכול לדרוש כן, וממילא ניהא איך דרש לטובת עצמו, אבל מניין לרש"י לבאר כן עדיין קשה. ועיין בריטב"א דביאר דלגרמיה הוא דעבד היינו שמעצמו דרש כן, דאפי' שהיה ר' אמי תלמיד מובהק של ר' יוחנן, מ"מ לא משמו דרש מימרא זו, אלא מעצמו דרש כן ואין הלכה כמותו.

פ. בגמ' איבעיא להו היכי קתני בשני מטין עם חשיכה ובחמישי כל היום וכו'. היינו דיש צד לומר דגם בחמישי אפי' שכל היום מותר, מ"מ אין פותחין החנות לגמרי אלא רק מטין כל היום. וקשה מה ההו"א כלל לומר דבחמישי רק מטין ואין פותחין ממש, הרי במשנה כתיב ובחמישי 'מותרין' משמע שאין בו כלל הדין של נועלין את החנויות ומותרין לגמרי,

בשבת. אבל קשה דמאיזה טעם יש לאסור כלל צעקה בפה בשבת, הרי אין בכך שום איסור, ובשלמא בשופר ניהא דרק למה שודאי מועיל מותר, ומשא"כ תפלה וכו"ל, דאיסור שבות יש בה, אבל צעקה מאיזה טעם ייאסר. ועוד קשה מה ההוכחה שאמרו דשופרות בשבת מי שרו, הרי מיירי כאן בפקוח נפש שדוחה שבת, ולמה לא נתיר שופר כדי שידעו בני אדם שצריכים לבוא לעזור, וצ"ע.

דף יד ע"ב

פ. בגמ' אמר ליה ר' אמי הרי אמרו אין מטריחין את הצבור יותר מדי וכו' ר' אמי דעבד לגרמיה הוא דעבד. ביאר רש"י דלעצמו דרש כן, ומשום שלא רצה להתענות. וכבר הקשו האחרונים למה ליה לרש"י לבאר כן, ומניין לו דכך הוא, הרי היה אפשר לבאר כבכל הש"ס דלגרמיה הוא דעבד היינו דשיטת יחיד הוא, אבל אין זה כההלכה, ומה הכריח לרש"י לבאר דבשביל טובת עצמו דרש

ומניין הצד לומר דרך מטיין, וצ"ע.

דף טו ע"א

פ. בגמ' צדיקים לאורה דכתיב אור זרוע לצדיק ולישרים שמחה דכתיב ולישרי לב שמחה. ביאר רש"י דישרים לשמחה דעדיפי מן הצדיקים. וצריך מהו ישרי לב שעדיף מן הצדיק. ואולי יש לומר דצדיק הוא אדם שיש לו ב' יצרים ומתגבר על היצה"ר ואין עובר עבירות ומקיים רק מצוות, ובכך נקרא צדיק דצידק בעצמו להתגבר על יצרו, ומשא"כ ישרי לב אפשר הוא כמו שאמר דוד ליבי חלל בקרבי, דהיינו שכבר התגבר כ"כ על יצרו עד שביטלו, וכמו שאמרו בחז"ל דאדם שהתגבר על יצרו עד חצי ימיו מבטל בכך יצרו, וממילא בזה נקרא ישר דאין לו כבר מלחמת היצר כלל, אלא רק יצר טוב יש לו, והוא הזוכה לשמחה. רק דעדיין צריך ביאור מהו אורה ומהו שמחה שגדולה ממנה, וצ"ע.

פרק ב

פז. ברש"י ד"ה וביתו ריקם, משמע דהוא עני ואין לו מחיה בביתו ובגמרא מפרש טעמא אחרינא ונזפו נקי מעבירות. לכאורה קשה דאם בגמ' מפרש טעמא אחרינא, למה ביאר כאן רש"י כדמשמע שבעני מיירי. והביאור הוא דשם בגמ' פירשו כן על ברייתא שבה נאמר ב' דברים, דגם בעינן שיהא אדם מטופל ואין לו, ועוד נוסף שם שבעינן שיהא ביתו ריקם, והיות דבפשיטות דבר אחד נינהו, לכך ביארו ביתו ריקם על עניין אחר, אבל כאן במשנה שכתוב רק דבעינן ביתו ריקם, ומשא"כ ומטופל ואין לו לא כתיב כאן, לכך יש לבאר כפשוטו דמיירי בעני שאין לו מחיה בביתו.

דף טו ע"ב

פח. במשנה כל הכתוב במגילת תענית דלא למוספד לפניו אסור לאחריו מותר ר' יוסי אומר לפניו ולאחריו אסור. ביאר רש"י דלפניו אסור שמא יבואו לעשות כן ביו"ט עצמו, ומשא"כ לאחריו לא חיישינן כיון שכבר

עבר יו"ט. וקשה מה החשש שיבואו לעשות כן ביו"ט עצמו, דמה החשש והיכן מצינו לחשוש לכך, וכי מצינו היכן שהוא שיאסרו ערב יו"ט במלאכה מחשש שיבואו לעשות מלאכה ביו"ט, דהרי דבר ברור הוא שיו"ט אינו כשאר ימים והוא אסור ומשא"כ ערב יו"ט מותר, ולמאי נחשוש כאן לגבי הספד יותר. ואם תאמר שהחשש הוא שיבואו לטעות איזה יום עכשיו ויחשבו ביו"ט שהוא יום לפניו, ולכך גזרו לאור יום שלפניו כמותו, א"כ למה לגבי מלאכה לא מצינו כן וכנ"ל. ואולי יש לומר דיום האסור במלאכה הוא ידוע הרבה יותר מיום שאסור רק בהספד, דמכינים עצמם אליו ומבשלים תבשילים וכדומה קודם, וממילא מדייק אדם לדעת באיזה יום הוא חל, ולכך אין לחשוש בו לטעות וממילא אין לאסור יום שלפניו במלאכה, ומשא"כ כאן דרק בהספד הוא אסור אין אדם מדייק כ"כ לידע מתי הוא חל, ולכך יש לחשוש ליום שלפניו. אבל לפי זה צריך ביאור למה לת"ק אין אוסרים

גם יום שלאחריו, הרי אם יש חשש שלא ידע מתי הוא חל, החשש הוא לב' הצדדים, או שיחשוב שיו"ט הוא ביום שלפניו או ביום שלאחריו, ואם יהא לו טעות שביום שלפניו הוא היו"ט יצא שביומיים קודם יאסור בתענית וביום שלפני היו"ט שלחשבנו הוא יו"ט עצמו, וא"כ עדיין ביום שבאמת חל יו"ט יבוא להספיד, דלאחריו הרי התיר ת"ק, ואיך לא נחשוש לכך, ותקנתו של ת"ק מועיל רק אם יהא לו טעות לעשות היו"ט ביום שלאחריו, דאז יאסור בתענית ביום שלפניו דהיינו שיום שבאמת חל יו"ט, וביום שלחשבנו הוא יו"ט, דהיינו יום אחר יו"ט שלנו. ובאמת מדברי רש"י משמע דאין החשש לטעותו במתי חל יו"ט הוא, דא"כ למה אמר דלאחריו אין חשש שכבר עבר יו"ט, דהרי ביארנו שאם לא נאסור ביום שלאחריו יהא עדיין חשש, ומכך שרש"י לא אמר כן משמע דלא בחשש זה מיירי, וא"כ הדרא קושיא לדוכתא מה החשש כאן, ולמה בסתם יו"ט אין חוששים

לכאורה קשה דאפי' דכתיב עמו אנכי בצרה, מ"מ איך בי"ד יכולין להחליט מעצמן לשתף להקב"ה בצרה זו, דבשלמא כשמעצמו משתתף הקב"ה בצרת ישראל ניהא, אבל אנן איך נשתף להקב"ה בצרתינו, הא אין ראוי לעשות כן למלכו של עולם. והביאור הוא דבאמת דבר זה למידים מן הכתוב, דזה אמר הקב"ה עמו אנכי בצרה, דעליכם לשתפינו בצרתכם, ואין זה רק לידיעה בעלמא שמשתף הקב"ה עצמו בצרתינו, וממילא אחר שנצטוו לעשות כן ודאי מותר הדבר.

צא. בגמ' אמר ר' זירא מריש כי הוה חזינא להו לרבנן דיהבי אפר מקלה על גבי תיבה מזדעזע לי כוליה גופאי. צריך ביאור דאם היה חמור הדבר בעיניו שקשה לו לראות כן, למה רק מריש הוה כן דמזדעזע, וכי לשנה אחרת לא היה הדבר מזעזעו. וראיתי מבארים דמה שבתחילה היה מזדעזע, הוא משום דלא הבין איך נתנו רבנן לעצמם רשות לעשות כן, וכמו שהקשינו בהערה הנ"ל, ולכך

ליום שלפניו וכאן כן חוששים, וצ"ע.

דף טז ע"א

פט. בגמ' ריש לקיש אמר גלינו גלותינו מכפרת עלינו מאי בינייהו איכא בינייהו דגלי מבי כנישתא לבי כנישתא. היינו דלר"ל גלות מבי כנישתא לבי כנישתא גם מכפרת ודי בזה, ואין צריך לצאת לרחובה של עיר. צריך ביאור דהרי ודאי הוא דגם לר"ל אין לדמות גלות לרחוב לגלות לבי כנישתא אחריןא, דמי דומה מי שגלה מביתו ואין לו כלל בית למי שגלה לבית אחר, וא"כ למה אמרו דאיכא בינייהו שגלו לבי כנישתא אחריןא, הרי אפשר דגם לר"ל בעינן גלות חמורה לרחוב העיר. ועוד יותר מזה קשה, דאיך כלל אפשר שר"ל יחלוק על מה שכתוב בהדיא במשנה, דלרחוב העיר מוציאין התיבה, ולא די להוציאה לבי כנישתא אחריןא, וצ"ע.

צ. בגמ' ולמה נותנין אפר מקלה על גבי התיבה אמר ר' יהודה בן פזי כלומר עמו אנכי בצרה.

מיירי באפר מקלה כהמשנה ולא בעפר דהיינו חול, וממילא ניהא למה גרסינן עפר 'סתם', דהכוונה הוא דלא באפר של עצמות אדם דווקא מיירי אלא גם בסתם אפר, ועפר היינו אפר וכנ"ל, אבל לרש"י קשה. ויש לומר דמ"ד חשובין אנו לפניך סבר כת"ק דברייתא שהביאו בגמ' לעיל (טו:), שסבר שם דאפר סתם מניחין ולא אפר מקלה, וממילא אפשר דהכוונה לעפר ולא לאפר.

צג. בגמ' אמרו לפניו רבונו של עולם אם אין אתה מרחם עלינו אין אנו מרחמים על אלו. לכאורה תימה הוא, וכי אדם הרוצה שירחמו עליו ראוי לו לעשות כן בפני המלך, הרי ודאי יש לו ליכנע למלך ולא לומר דברים קשים כאלו. ועיין רש"י דביאר דכשם שכתוב ורחמיו על כל מעשיו, כן מבקשים שירחם עלינו, ונראה מדבריו דלכך עושים כן, להזכיר מה דכתיב ורחמיו על כל מעשיו, וממילא מכך ירחם הקב"ה גם עלינו, ובאמת לא להתרים חלילה באו.

מריש הזדעזע, אבל אחר ששמע דלמדו כן מן הכתוב דצווי הוא, אפי' שהיה הדבר קשה לראותו, מ"מ לא הזדעזע מעצם ההעזה לעשות כן.

צב. בגמ' חד אמר הרי אנו חשובין לפניך כאפר וכו' מאי בינייהו איכא בינייהו עפר סתם. היינו דלמ"ד דחשובין כאפר, די גם בלהניח עפר שהוא כאפר, כך משמע מביאור רש"י, ולכך גם לא גרסינן עפר 'סתם' אלא רק עפר. וקשה דאיך יכול מ"ד הרי אנו חשובין לחלוק על המשנה דאמרה דבעינן אפר מקלה ולא עפר, וכמו שהקשינו למעלה על הא דדי בגלות לבי כנישתא אחרינא. ועיין בתוד"ה אפר מקלה דביאר דאפר מקלה שאמרו היינו אפר מעצמות אדם, דבזה יזכיר עקידת יצחק, וע"ז אמרו דאם כדי לומר דחשובין כאפר די בעפר סתם, ונראה ביאור דבריו, דעפר סתם היינו אפר סתם, ולמעט אפר מעצמות אדם דווקא בא, וכמו שביאר רש"י על המשנה דאפר גם נקרא עפר, וממילא לפי תוס' לא קשה מידי, דגם בעפר סתם

דף טז ע"ב

צד. בגמ' ואלא במקדש מהו אומר ברוך ה' אלוקים אלקי ישראל מן העולם ועד העולם וכו' וחוזר ואומר מי שענה את אברהם וכו'. ביאר רש"י דבמקדש היה אומר בברכת גואל ישראל גם מי שענה וגם ברוך ה' וכו', ואח"כ אמרו בגמ' דחוזר שוב החזן ואומר מי שענה את אברהם. ולכאורה קשה לפי רש"י למה היו צריכים לומר ב' פעמים מי שענה את אברהם, והטעם שאחר התקיעות אומרים שוב מי שענה, ביארו בראשונים דהוא כדי להסמיך את מי שענה לתקיעות שבכך יתקבלו תפלותיהם, וא"כ קשה למה כלל בעינן לאומרו גם קודם. ולולי דברי רש"י היה נראה לומר דבאמת בברכה עצמה במקדש לא היו אומרים מי שענה, וכדמשמע בפשיטות מדברי הגמ', 'במקדש מהו אומר', ולא כתיב מהו מוסיף, משמע דרק זה הוא אומר, וכן משמע בהמשך דברי הגמ' על ברוך זוכר הנשכחות, ומה שאח"כ

כתיב בגמ' וחוזר ואומר מי שענה, אין מכך עדיין ראיה דחוזר היינו שאומרו ב' פעמים, אלא אפשר לפרשו שאח"כ חוזר ואומרו, אבל בתחילה אינו אומרו, אבל עכשיו שפירש רש"י דגם בתחילה אומרו לכאורה קשה. ואולי יש לומר דסבר רש"י דאם תקנוהו בברכה לא די לאומרו בסתם אחר הברכה, אלא אומרו בברכה כתיקונו, ואח"כ בשביל התקיעות חוזר ואומרו, וצ"ע בזה.

דף יז ע"א

צה. בגמ' רבי אומר אומר אני אסור לשתות יין לעולם אבל מה אעשה שתקנתו קלקלתו. ביאר רש"י דמה שנתקלקל הוא שכמה שנים לא חזרה בירה, דהיינו שלא נבנה ביהמ"ק, הוא שתקנתו להתיר לשתות יין, ולשמא יבנה לא חיישינן. צריך ביאור לביאור רש"י למה נקטו בגמ' שתקנתו קלקלתו, היה לגמ' לומר שקלקלתו תקנתו, דכך ביאר רש"י דמחמת הקלקלה היא דתקון להתיר

לשתות. ועוד קשה איך אמר רבי דלשמא יבנה לא חיישינן, הרי בכמה מקומות בש"ס אמרו דכן חיישינן לשמא יבנה, לגבי הקרבת העומר ועוד עניינים, ושם לא נחלקו בזה אם יש לחשוש לשמא יבנה, וא"כ למה כאן לא חיישינן. ובקושיא זו אולי יש לומר דהיות ושם בהקרבת העומר הוא דין ליום מסויים בשנה ולא לכולה, לכך קצת הרחקה עבדינן משום שמא יבנה, אבל דבר כשתיית יין לכהנים, דהוא דין השייך בכל השנה ולעולם הוא, לזה לא שייך לחשוש בכל יום שמא יבנה ולא לשתות, דע"פ האמת אין זה ספק השקול, דרק ביום אחד ממהלך חייו יש אפשרות שיהא כן, ולכך לחשוש בכל חייו אין אומרים לו, אבל לגבי שינוי הלשון שתקנתו קלקלתו דהיא איפכא מן הביאור קשה, וצ"ע.

צו. בגמ' כהן הדיוט אחת לשלשים יום מנלן אתיא פרע פרע מנזיר כתיב הכא וראשם לא יגלחו וכו'. היינו דשם כתיב שאסור לגלח שער ראשם לגמרי, ומצד שני לשלח פרע דהיינו לגדל

שערותיהם יותר מדי גם אסורים, ובנזיר כתיב גדל פרע שאר ראשו, והיינו דאסור לגלח אלא בעינן לגדל שערותיו, והיות דשם מ"מ אחת לשלשים חייב הנזיר לגלח, כך כאן יש ללמוד דאחת לשלשים חייב לגלח. אבל קשה דאיך שייך לומר דמה דכתיב שפרע לא ישלחו הוא אותו דין כמו במקום שכתיב שיגדל פרע, הרי אלו שני דינים הפוכים, ואיך אפשר לומר דלמעשה בשניהם כל שלשים יגלח, הרי אם שלשים הוא גידול פרע אסור לכהן לעשות כן, ואם אין זה גידול פרע למה נזיר מגלח לשלשים יום, הרי עדיין לא קיים הציווי של גדל פרע. ועיין לקמן בדברי הגמ' דע"פ דבריה מתורין קושיא זו, דבאמת בכהן כתיב שבעינן פרע, רק שלא יהיה יותר מדי שיהא שלוחי, וממילא הוא הדין בנזיר מה דבעינן פרע בעינן, אבל שלוחי לא בעינן, ולכך ניחא דבשניהם מגלח אחת לשלשים יום.

צז. ברש"י ד"ה מסתפר בכל יום, מצוה, מערב שבת לערב שבת,

דלא למיספד בהון מתמניא עד סוף מועדא איתותב הגא דשבויעא. ביאר רש"י דבכל שמונת הימים נשאו ונתנו בדבר, וביום השמיני נצחום, וכן הביאור בהא דחגא דשבויעא. ולפי דבריו צריך ביאור למה כל אלו הימים אין מספידים בהם, הרי אם הטעם הוא שהיו מתווכחים על התמיד ועל ספירת העומר, למה כל ימי הוויכוח אין מספידים בהם, הרי היה די שלא יספידו ביום שנצחום, דהרי בשאר הימים לא הצליחו בוויכוח. ואולי יש לומר דהיות ובאלו הימים הצליחו למנוע מהם לעשות כדעתם, דהרי עדיין בוויכוח היו, גם לכך יקרא הצלחה ולאאות על זה אין מספידים, דמניעת הרעה גם יש בה משהו, ולא רק על מיגור הרעה לגמרי יש לתת אות. ולפי זה מתורץ בהא קושיית הבית יוסף הידועה בעניין חנוכה, מה דקבעו גם היום הראשון של חנוכה לנס והודאה, דלכאורה הרי אין בזה נס שהרי ליום אחד היה די השמן, ומכאן מתורץ, דחזינן הכא דגם בתחילת העניין

ולא ישהה מלגלח יותר. משמע מדברי רש"י דיש חילוק בין מלך לכהן גדול, דבמלך מה שאמרו בכל יום הוא רק מצוה, אבל אינו חיוב, ומשא"כ בכהן גדול מה שאמרו מערב לערב שבת, ביאר דחיוב הוא ואין לו להשהות יותר. ובאמת תימה הוא מניין לו לרש"י לחלק כן, וגם מה הטעם לכך, וצ"ע.

צח. בתוד"ה לא לירבו בא"ד וי"ל דשמא ר"ל לא לירבו עד ל' יום אלא יגלח בכ"ט. צריך ביאור מה היה החו"א שיגלח בכ"ט, הרי הגז"ש הוא מנזיר ובנזיר אמרו דל"ל הוא מגלח, ואם לא נלמד ממנו למאי אהני גז"ש. ואולי היה חו"א דלמידים גז"ש מנזיר דאין מגלחים כשיגדל הרבה, ובאמת כבר בכ"ט צריך לגלח, וכך באמת גם יהא הדין בנזיר עצמו, וע"ז הביאה הגמ' ראייה מ'יהיה' דל"ל מגלחים בנזיר, וממילא למידים כן גם לכהן.

דף יז ע"ב

צט. בגמ' מריש ירחא דניסן ועד תמניא ביה איתוקם תמידא

דבאמת עיקר החיוב הוא ההתחלה דהוא נר איש וביתו, וודאי שתמיד אפשר להוסיף על כך וזהו המהדרין, ולכך גם ניהא מה דפסקו הלכה דמוסיף והולך, דקודם בעינן להתחיל מאחד ואח"כ כבר יש להוסיף עוד. ובדרך צחות יש בכך גם לבאר מה דנוהגין לאכול הלביבות בחנוכה, דקודם מתחילין לאכול התפל, וכשכבר תאכל תמצא בו גם המתיקות.

דף יח ע"א

ק. **בגמ' אמר אביי לא נצרכה אלא להודש מעובר.** היינו דאפי' דכיום אנו נוהגים ר"ח גם בל', וא"כ למאי בעינן טעם מיוחד שלא להתענות ביום ל' שהוא ר"ח, מ"מ כשקדשו ע"פ הראיה לא היה יום ל' ר"ח, וממילא אם לא יהא ל' יום שלפניו דהיינו שלפני ריש ירחא דניסן, לא יהא בו איסור להתענות, דכ"ח רק על כ"ט הוא אוסר למיספד, ולכך נמנה ריש ירחא לאסור גם ל' בהספד. וזהו בפשיטות שיטת אביי דגם בשלפניו ולאחריו אסור בהספד, אבל לקמן רב

אפי' שעדיין לא נצחום כבר קבעו דלא למיספד בהון, וא"כ ודאי שם בחנוכה דבאותו יום היה עיקר הדבר שמצאו הפח שמן שצריכין לקובעו בהלל והודאה. והיות ובענינא דיומא אירי אחר העיון בכל מעשה דחנוכה נראה להוסיף, דבאמת דבר זה דהתחלה הוא כבר משהו גדול זהו עיקר עניינו של חנוכה, דאדם צריך לידע שעליו להתחיל, ואפי' דכל ההתחלות קשות, מ"מ להתחיל בעינן, ולא עליך המלאכה לגמור, דבזה ניהא מה דנלחמו החשמונאים מעטים כנגד רבים, דהם קודם התחילו, ואח"כ כבר סייע להם הקב"ה ונצחום, וכן זהו הטעם שהדליקו המנורה אפי' דהיה די בשמן רק ליום אחד, דקודם התחילו ומזה המשיך הקב"ה נס ודלק שמונה ימים, ולכך גם דיני חנוכה נתקנו כן, דמג' טפחים כבר אפשר להדליק, דכבר גם בה יש איזשהו התחלה, ולכך גם לחד מ"ד כבתה אין זקוק לה, דכבר התחיל ודי בכך. ובכך גם ניהא למה מצינו בחנוכה דינים שונים של מהדרין וכדומה,

אשי חולק דשלפניו ושלאחריו
רק בתענית אסור.

קא. **בגמ' רב אשי אמר אפי' תימא**
לחודש חסר כל שלאחריו
בתענית אסור בהספד מותר.
צריך ביאור, דהטעמים לאסור
בהספד יום שלפניו ולאחריו
ביארו במשנה או משום שלא
יבואו לזלזל ביו"ט, או כדי שלא
יטעו מתי חל יו"ט ויעשו יו"ט
יום שלפניו או יום לאחריו ובכך
יבואו להתענות ביו"ט גופיה,
וא"כ בשלמא לפי הטעם
שמשום זלזול הוא יש לבאר,
דגם אם רק תענית אסור בהם
די בכך שלא יבואו לזלזל בו,
דאפי' יום שלפניו כבר אסור
בתענית, אבל אם הטעם הוא
משום טעות מתי הוא חל, למה
רק בתענית יהא אסור, הרי אם
יהא טעות בידו יבוא להספיד
ביו"ט גופיה, ובאמת אסור הוא
בהספד, וצ"ע.

קב. **בגמ' וכן אמר באלי אמר ר'**
חייא בר אבא וכו' א"ל ר' חייא
לבאלי אסברה לך כי אמר ר'
יוחנן וכו'. צריך ביאור דאם
אומר כאן ר' חייא מה סבר ר'
יוחנן ומסביר המימרא, למה

נקראת מימרא זו על שם באלי
כלל, הרי ר' חייא הוא דאמר כן,
והיה לגמ' לומר אמר ר' חייא
בר אבא אמר ר' יוחנן ודי בזה.
וצריך לומר דבאמת באלי הלך
ופרסם המימרא משמיה דר'
חייא בשם ר' יוחנן, ואחר
שפרסם מימרא זו הסביר לו ר'
חייא שיטת ר' יוחנן, ולכך
נקראת מימרא זו על שמו שהיא
הלך ופרסמו.

קג. **ברש"י ד"ה אכתי יומא, ואי**
קשיא אכתי לימא תשעה ואפי'
אם אירע מילתא דבטלי וכו'
לאו פירכא הוא דהא יו"ט
גופיה בטיל. היינו כמו דתירצו
לקמן דאם היו"ט עצמו שחל
באותו יום אנו מבטלים, כ"ש
שאין לנו לאוסרו בתענית
והספד משום דהוא יום שלפני
יו"ט אחר. אבל קשה דבאמת
נראה דלאו תירוץ הוא כלל,
דהרי מה שהיו"ט עצמו ביטלנו,
לאו משום דבאותו יום יש טעם
לבטלו, אלא משום דאירע
מילתא כמה ימים קודם, והיות
דכל השמונה ימים תקון אחד
הוא שלא להספיד בהם, לכך אם
מבטלים מבטלים כולם דאין

מבטלים להצאין וכדלעיל, וא"כ
 כאן דהטעם שלא להספיד בו
 הוא משום תיקון אחר, יש לנו
 כן לאוסרו בתענית והספד
 משום יום שלפני יו"ט, דאין זה
 תקון אחד אם היום שאירע בו
 מילתא, ואפי' דהיו"ט שחל
 באותו יום עצמו ביטלנו, מ"מ
 כיון דאין הטעם והתקון שווה
 יש לנו כן לאוסרו מטעם אחר,
 ואין זה דומה כלל להא דלקמן
 שתירצו הכי, דשם מיירי
 שבאותו יום עצמו שהוא יום
 טוריינום, היה בו צרה שהרגו
 שני צדיקים, ולכך ודאי אין
 לאוסרו בתענית משום יום
 שלפני יו"ט אם אפי' משום יו"ט
 עצמו ביטלנו אותו, וא"כ הדרא
 קושיית רש"י לדוכתא למה לא
 נאסור יום זה שהוא יום שלפני
 תמניא גם בלא שיהא תמניא
 עצמו מן המניין, וצ"ע.

פרק ג

דף יט ע"א

קד. במשנה וכל סביבותיה מתענות
 ולא מתריעות ר' עקיבא אומר
 מתריעות ולא מתענות. צריך
 ביאור במאי נחלקו, ועיין רש"י

דביאר בשיטת ת"ק, דבאמת גם
 על סביבותיה יש כאן גזירה
 וצרה, דהיות ויבואו כל העיר
 שלא ירדו בה גשמים לקנות
 אצלם תבואה, ממילא גם להם
 יהא מחסור בזה ותהא הפקעת
 שערים, ולכך ניהא דיש להם
 להתענות שהוא כמו ברבעיה
 ראשונה שיש להם צרה, אבל
 אין זה צרה חמורה כבצורת
 ולכך אין צריך התרעה, ומשא"כ
 לר' עקיבא אין ההתרעה שלהם
 על צרתם, אלא על צרת
 שכיניהם, ולכך אין צריכין
 להתענות, ומה שבעינן התרעה
 בשביל שכיניהם ביאר הר"ן,
 שהיות ויש צרה בסביבותם יש
 להם לבקש בשבילם כימי
 הרחמים ר"ה ויוה"כ, ולכך לר'
 עקיבא צריכים התרעה כבראש
 השנה, ואילו לת"ק מדמינן
 ליוה"כ שבעינן להתענות.

קה. במשנה אמר לא כך שאלתי

אלא גשמי רצון ברכה ונדבה
 ירדו כתיקנן עד שיצאו ישראל
 מירושלים לחר הבית מפני
 הגשמים. צריך ביאור דהרי
 כתיב שביקש גשמי ברכה
 ונדבה, ולא רק שירדו ברצון,

להוליך בספינה הרבה מזון ממקום למקום, ולכך אין זה רעב ממש, אבל ממדינה למדינה דע"י חמורים הוא נושא המזון, כיון שא"א להוליך הרבה יחד, ממילא הוה רעב. אבל קשה דאם החילוק הוא בדרך ההולכה של המזון, למה אמרו דדוקא ממדינה למדינה הוה רעב, הרי גם מעיר לעיר אם ההולכה הוא בחמורים הוה רעב. וצריך לומר דדוקא ממדינה למדינה שהוא דרך ארוכה יותר לכך הוה רעב, אבל מעיר לעיר לרוב אין זה דרך ארוכה כ"כ, ולכך אין מוכרח שהוא רעב, ובאמת אם יהא מרחק גדול בין עיר לעיר ויהא מיירי שההולכה הוא בחמורים, נראה בפשיטות דגם הוה רעב.

דף יט ע"ב

קז. בגמ' ת"ר מתריעין על האילנות בפרוס הפסח על הבורות ושיחין ומערות אפילו בפרוס החג. צריך ביאור למה יש חילוק גדול כ"כ בזמן שמתריעין בין אילנות לבורות שיחין ומערות, וכי כ"כ הרבה

וא"כ איך אמרו דירדו כתיקנן אם יצאו ישראל מירושלים בשביל זה. ולולי דמסתפינא היה אפשר לומר דבאמת לא כל מה שביקש חוני גם בפעם השניה נתקבל, דבאמת רק שירדו כתיקנן דהיינו שלא בזעף, בזה נתקבלה תפילתו, אבל לגבי מה שביקש שיהיו ברכה ונדבה לא נענה, ולכך ירדו יותר מדי עד שיצאו מבתיהם, וצ"ע בזה דמהמשך דברי חוני משמע דכן היה רוצה שירדו כן, דהרי אמר שרק אם נמחית אבן הטועין אז יבקש שיפסקו. אבל עיין בר"ן שביאר ע"פ הירושלמי דנמחית היינו כפשוטו שיתפורר האבן, ולא שיעלו המים עד שלא יראו אותו אבן, וזה היה כוונתו לומר דכמו שא"א שימחה אבן הטועין, כך אינו יכול לבקש להפסיק רוב טובה, וא"כ באמת לא רצה שירדו כן, רק שא"א לבקש על כך, וממילא אפשר שלא נענה בזה.

קח. בגמ' אמר רב נחמן נהרא אנהרא בצורתא מדינתא אמדינתא כפנא. ביאר רש"י דהטעם הוא שבנהר אפשר

זמן יש בצורך של הגשמים בין שניהם, הרי לכאורה כולם כבר צריכין גשמים בפרום החג, והיה ניהא אם היו מחלקים בקצת בין שניהם, דבכל אופן לשתיה בעינן יותר מוקדם מאילנות, אבל חילוק גדול כ"כ למה. ואולי יש לומר דהיות ומיירי שכן ירדו גשמים באותו שנה, דהרי מיירי כאן דמתריעין לאילנות, דמשמע דלבורות כן היו גשמים, לכך לא ידעו בתחילה אם היו בין הגשמים כאלו שראויים לאילנות, ורק עכשיו בפרום הפסח שמתחילין האילנות להוציא פירותיהן, אז ידעינן אם לא היו עד עכשיו גשמים הראויים להם, ולכך רק אם עכשיו ראו שלא היו גשמים להם מיד מתריעין, ובאמת אם הוה ידעינן קודם שלא היו גשמים הראויים לאילנות, אפשר דכן היו מתריעין עליה קודם.

קח. בגמ' ואיזהו מיד שלהן שני וחמישי ושני. בפשיטות ביאור הגמ' הוא שגם מה שאמרו שמתריעין מיד, אין הכוונה באותו היום ממש, אלא משני חמישי שני מתחילין, וכך ראיתי

מבארים. אבל א"כ קצת קשה למה נקטה הגמ' שני חמישי שני, הרי די היה לה לומר שני, דהיינו שמתחילין תמיד בשני כמו בכל תעניות, ולמה צריכין לומר כל סדר התעניות כאן. ואפשר לתרין בדוחק דהיות ומתחילין בשני משום סדר תעניות, כבר ממילא אמרו כל הסדר. אבל אולי אפשר לומר דבאמת קודם שמתריעין עליה, צריכין לעשות תענית שני וחמישי ושני, ורק אם לא נענו בזה, אז מתריעין מיד ואין נפק"מ באיזה יום, וגם בשלישי שהוא יום לאחר הבה"ב צריכין להתריע מיד, וצ"ע בזה.

קט. בגמ' לעבד שנתן לו רבו פרנסתו בא' בשבת נמצאת עיסה נאפית כתיקנה וכו' שנה שאין גשמים יורדין בזמנן למה הוא דומה לעבד שנתן לו רבו פרנסתו בער"ש. צריך ביאור למה הגמ' נקטה בשני המקרים האופן שהוא קיצוני ביותר לטוב או למוטב, הרי גם בד' או בה' בשבת עדיין יכולה העיסה ליאפות כדרכה, ולמה נקטו דווקא א' בשבת, וצ"ע.

דף כ ע"א

ק. בגמ' טובה קללה שקילל אחיה השילוני מברכה שבירכן בלעם הרשע. ובהמשך דברי הגמ' כתיב שבירכן שיהיו כארו, ובאמת זהו קללה שאינו עומד במקום מים וכו'. וקשה דאם כל כך הרבה חסרונות יש לארו ובזה בירכן בלעם, מניין לנו לומר כלל דברכה בירכן ולא קללה קיללן, ובפרט לפי מה שכתב בתוד"ה מה ארו, דגם מה שאמר עלי מים לא בלעם בעצמו אמרו, אלא המלאך אמרו, א"כ ודאי הוא דלא בא בלעם לברכן כלל, וא"כ מה הראיה שנעתרות נשיקות שונא, הרי לא מיירי כלל בנשיקות, אלא בפצעי אויב, וצ"ע.

קיא. בגמ' ולא עוד אלא שזכה קנה ליטול הימנו קולמוס לכתוב בו ספר תורה. צריך ביאור דהרי ספר תורה כותבים בנוצה ולא בקנה, ומהו דאמרו כאן דבקנה עבדינן קולמוס לספר תורה. ואולי בזמניהם היו נוהגים לכתוב ספר תורה בקולמוס של קנה, וצ"ע.

ק.ב. בגמ' מעשה שבא ר' אלעזר

בר"ש וכו' מפני שלמד תורה הרבה נודמן לו אדם אחד שהיה מכוער ביותר וכו'. היינו שפגע בו שם שאמר לו ריקה וכו'. צריך ביאור איך שיך שאחר שלמד תורה הרבה הגיע לו כך לפגוע באדם, והרי התורה מעדנת את מידות האדם ואיך שיך שדווקא בשבילה יפגע באדם, וגם תימה לומר על אדם גדול כ"כ שנכשל בדבר כזה. וגם צריך ביאור למה אמר לו וכי בני עירך מכוערים כמותך, דמה עניין בני עירו שיהיו כמותו, וכי השכן של עני עני הוא, או השכן של הרשע רשע הוא, דמה עניין שיהיו שכיניו כמותו כלל. ועיין בבן יהודע שביאר שבאמת מיירי שמה שאמר לו שהוא מכוער לא היה על מראהו, אלא על התנהגותו אמר לו כן, דאין ראוי שיבא הקטן ליתן שלום לגדול, דעל הגדול להקדים ולא לקטן, ולכך אמר לו וכי בני עירך מכוערים כמותך בהתנהגות זו שיתן שלום הקטן לגדול, והעניין הוא שחויץ מהתנהגותו היה גם

קרה שם מיד אחר שיצא. ועוד יש לומר דבאמת לא ידע רב אדא מסכנה זו של החומה, ולכך עבר שם בלא ידיעה, ומ"מ היות זהו כבר עבר שם, לא חשש רב לעבור עמו באותו זמן, דודאי זכותו של רב אדא יגן עליהם. ובוזה גם ניהא למה סמך רב רק על זכויותיו של רב אדא, ואילו על זכויות עצמו לא סמך, דבאמת מזכויותיו לא רצה שינכו, אבל כשרב אדא ממילא עבר אין בזה ניכוי זכויותיו של רב אלא משל רב אדא שכבר עבר שם.

קיד. **בגמ' וכל ירקא דהוה פייש לחו לגינאי זבין ליה ושדי ליה לנהרא וליתביה לעניים וכו'.** ובגמ' האריכו למה זרקם לנהר ולא עשה בהם איזשהו שימוש ותירצום. אבל באמת עדיין קשה, דהיה אפשרות בידו ליתנם בכל שבוע לעניים אחרים הדרים במקום אחר וכדומה, ובכך לא יסמכו עליו העניים, וגם לא יזרקם לנהר. ועיין ברש"י ד"ה אין מאכילין דביאר, דמה שזרקם לנהר היה כדי שיוכלו אנשים מעבר לנהר

מראהו מכווער ביותר וכמו שאמרו בגמ', ולכך נפגע אותו אדם, דחשב שעל מראהו אמר לו כן, ולכך אמר לו אמור לאומן שעשאיני, אבל באמת רק אז שם ר"א לב שפגע בו בלא משים, ולכך נשתטה וביקש ממנו מחילה, וממילא מתורץ איך עשה כן ר"א, וגם מתורץ מה עניין בני עירו אליו.

דף כ ע"ב

קיג. **בגמ' א"ל לא צריכנא האידנא דאיכא רב אדא בר אהבה בהרן דנפיש זכותיה ולא מסתפינא.** צריך ביאור דהרי לקמן אמרינן בגמ' דסבר רב אדא דאם הולך במקום סכנה וניצול מנקים לו מזכויותיו, דלכך הקפיד על רב הונא שהשתמש בזכותו, וא"כ איך במעשה זה כן הסכים רב אדא ללכת עמם ושינכו לו מזכויותיו. ואולי יש לומר דהיות וכאן מיירי בחומה שלא נפלה י"ב שנה, סבר רב אדא דאין בזה כלל סכנה ולכך אין בזה ניכוי זכויות, ומשא"כ בהא דרב הונא לקמן מיירי שהיה מט ליפול כמו שבאמת

להוציאם ולהשתמש בהם,
וממילא ניהא דבאמת לא זרקם
לגמרי, אלא זרקם באופן שיוכלו
להשתמש בהם בלא שיסמכו על
זה העניים.